

ARK werkt al 35 jaar aan meer & wildere natuur

RESULTATEN 2024

ARK 35: het feest van de wilde natuur

In 2024 vierden we dat ARK al 35 jaar bijdraagt aan meer en wildere natuur in Nederland. Met onze partners maakten we honderden hectares nieuwe natuur. Qua wildheid en aanpak zijn ze een inspiratiebron voor natuurbeheerders, een stimulans voor bestuurders en een gewilde leefomgeving voor dieren, planten en mensen. We keken terug én vooruit. Hoe werken we verder? Wat zien we voor ons? Wat is er nodig om Nederland – ondanks klimaatverandering en de ruimte die nodig is om te wonen en te werken – voor de komende generaties tot een veilig, gezond en plezierig land te maken?

Het symposium NL.Wild, een feest van de wilde natuur op onze verjaardag (21 juni), was een hoogtepunt in dit jubileumjaar. Ecoloog Paul Jepson, een van onze sprekers, zei daar: "Rewilding is als begrip snel bekender en meer mainstream aan het worden, maar blijf toch vooral de radicale rand opzoeken."

The radical edge.
Die bleef hangen.

Dus laten we het hardop zeggen: doormodderen is geen optie meer. Een grote omslag in landinrichting en -gebruik in Nederland is nodig. En het kán. De problemen zijn groot, ja. Maar de oplossingen zijn voorhanden, dat laat ons werk van de afgelopen 35 jaar zien. De biodiversiteit gaat vooruit in gebieden waar de waterhuishouding en mineralenkringlopen hersteld zijn. Natuurwinst combineert prima met andere maatschappelijke doelen.

We zien een EHS 2.0 voor ons: een Ecologische Hartstructuur van nieuwe, wilde, aaneengesloten gebieden rond bestaande natuurkernen die daarmee een

stuk robuuster worden. Daaromheen past een zone van extensief landgebruik, zoals houtplantages en kleinschalige extensieve landbouw. Ook blijft er ruimte voor écht duurzame, hoogproductieve landbouw, om op een relatief klein oppervlakte aan de voedselvraag te voldoen.

Ons betoog voor méér natuur is geen pleidooi voor minder ruimte voor mensen, integendeel. Voldoende bereikbare natuur om steden en dorpen is nodig voor leefbaarheid, voor veiligheid, voor onze recreatiebehoefte, zelfs voor ons vestigingsklimaat. De Ecologische Hartstructuur hoeft geen sprookje te blijven, maar vraagt wel om moedige keuzes.

In de afgelopen 35 jaar hebben zilvereigers en oehoe's, vis- en zeearenden, wilde katten en wolven de weg naar Nederland teruggevonden, zijn grote grazers in natuurgebieden een vertrouwd en welkom beeld geworden en hebben we laten zien hoeveel mensen genieten van de struinnatuur – ook in en bij grote steden als Rotterdam. Dit laat zien dat het kan en motiveert ons én anderen om onverminderd door te gaan.

Met een warm kloppend, ecologisch hart,

Esther Blom
Directeur ARK Rewilding Nederland

**LEES OOK ONS TOEKOMSTESSAY
DAT WE AAN HET EINDE VAN 2024
SCHREVEN.**

Financieel jaaroverzicht

In 2024 heeft ARK in totaal € 15.212.427 besteed aan de primaire doelstelling. Dat is 97,2 % van de totale uitgaven. Deze projectkosten waren als volgt opgebouwd:

Inzet ARK € 2.409.268
Werk derden € 3.063.958
Aankoop gronden € 9.739.201

De kosten voor beheer en administratie bedroegen over 2024 € 401.478. Dat is ongeveer 2,6% van de totale kosten. Aan werving werd in 2024 € 28.962 uitgegeven. Dat is 0,2% van de totale kosten. Het aantal medewerkers varieerde in 2024 tussen de 35 en 39, met per saldo 29 fte.

GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2024	Begroting 2024	2023
	€	€	€
BATEN			
Baten van subsidies van overheden	2.913.727	6.815.988	4.492.177
Baten Nationale Postcode Loterij	3.001.000	900.000	900.000
Baten van particulieren / bedrijven	59.120	37.500	77.926
Baten van organisaties zonder winstoogmerk	1.812.000	1.507.628	1.427.072
Geleverde diensten en producten	8.142.479	2.742.205	3.714.249
Totaal	15.928.326	12.003.321	10.611.424
LASTEN			
Besteed aan doelstellingen	15.212.427	11.113.933	9.881.716
Kosten beheer en administratie	401.478	506.764	337.771
Wervingskosten	28.962	186.229	14.553
Totaal	15.642.867	11.806.926	10.234.040
Bedrijfsresultaat	285.459	196.395	377.384
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	4.134	4.000	4.606
Rentelasten en soortgelijke kosten	-240.221	-160.000	-285.456
Financiële baten en lasten	-236.087	-156.000	-280.850
Netto resultaat	49.372	40.395	96.534
Resultaatbestemming			
Continuïteitsreserve	49.372	40.395	96.534
Algemene reserve	-	-	-
Totaal	49.372	40.395	96.534

GECONSOLIDEERDE BALANS

	2024	2023
	€	€
ACTIVA		
Materiële vaste activa	23.192.344	18.302.653
Financiële vaste activa	876.343	910.920
Onderhanden projecten	15.838.168	10.306.644
Vorderingen	241.619	820.701
Liquide middelen	978.104	1.741.514
Totaal activa	41.126.578	32.082.432
PASSIVA		
Eigen vermogen	26.931.213	22.518.113
Langlopende schulden	5.136.994	3.659.311
Kortlopende schulden	9.058.371	5.905.008
Totaal passiva	41.126.578	32.082.432

6 x kijken, lezen over rewilding

FILM & TV-SERIE DE WILDE NOORDZEE

Onder het vaak grijsbruine oppervlak van de Noordzee gaan kleurrijke riffen schuil, bewoond door zeewolven en zeekatten. En de uitgestrekte open zee, vol plankton en zelfs reuzenhaaien. Duik je mee?

THEWILDNORTHSEA.COM

PODCAST DE WEG VAN

Drie natuurbeschermers bestaan van verschillende heel ecosysteem. Luister ons Noordzee

[ALLE PODCASTS](#)

TV-SERIE WILDERNIS ONDER WATER

Neem in aflevering 1 een kijkje in de Millingerwaard: één van ARK's eerste rewildinggebieden. Aflevering 4 gaat over de kansen voor de Bataafse stroommossel.

[KIJK VIA NPO.NL/START](http://KIJK.VIA.NPO.NL/START)

PODCAST REDDEN WAT

Een podcast over hoe wetenschappers inspireren. Wilde dieren, wat bestaan ze nog? A

[LUISTER O](#)

en en luisteren

wilding

CAST

N DE DODO

vechten voor het voort-
e diersoorten of zelfs een
ster naar de saga van
lzeeteam.

STPLATFORMS

BOEK

WILDERNIS IN EIGEN LAND

De verhaaltekeningen van Jeroen Helmer over natuur-
lijke processen en rewilding worden over de hele we-
reld gebruikt. Dit jaar schreef hij zijn eigen boek!

CAST

T JE RAAKT

enschap en poëzie elkaar
ilde planten, wilde natuur:
ARK vertelt erover.

P SPOTIFY

LEZEN

11 ACHTERGRONDARTIKELN

Over 35 jaar ARK en wilde natuur door
heel Nederland.

Alle ARK- op de

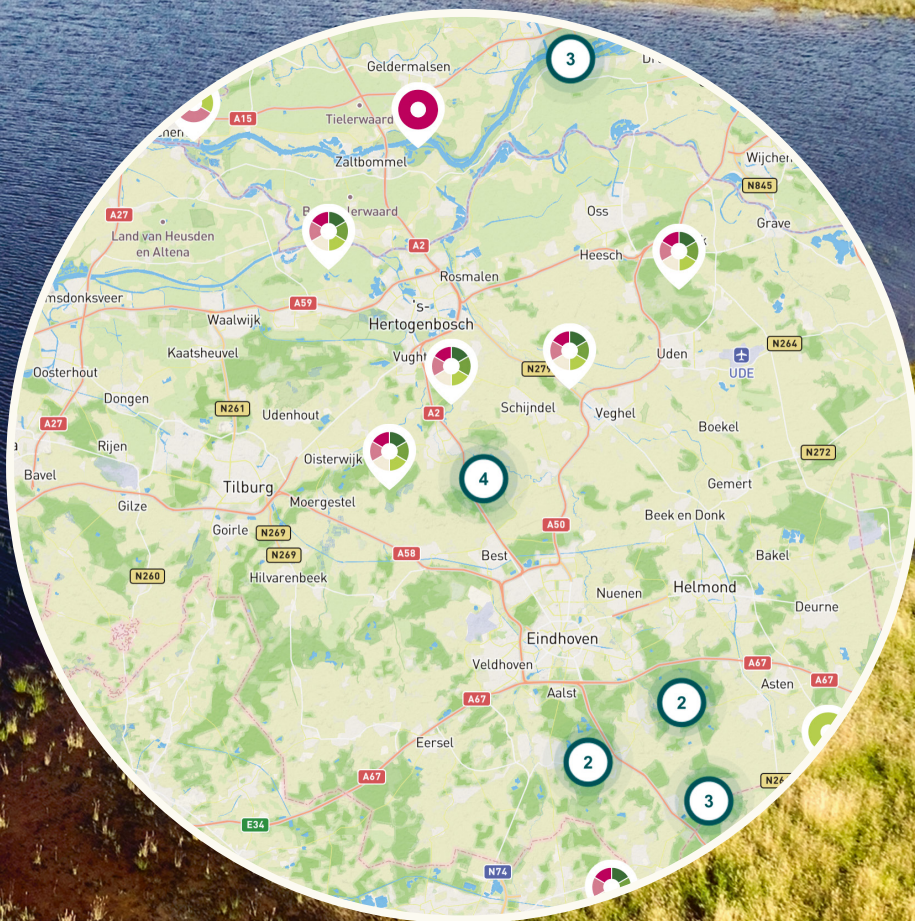
ARK Rewilding Nederland werkt al 35 jaar met partners aan meer en wildere natuur. Bekijk de kaart om te zien wat we doen en ontdek meer over rewilding.

Het werk van ARK Rewilding Nederland wordt mogelijk gemaakt door
samenwerkingspartners, gemeenten,

projecten kaart

gemaakt door vele partijen: opdrachtgevers,
provincies, donateurs en financiers.

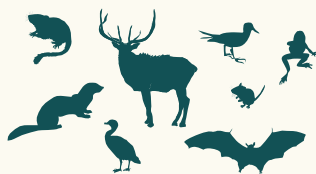
ARK 35: HET FEEST VAN RESULTATEN

#ARK35

**257 GASTEN + 500 GASTEN
VIA LIVESTREAM**

Partner- en collega-organisaties, overheidsmedewerkers, bestuurders, financiers, het eigen netwerk en een astronaut bij symposium NL.WILD

**153 SOORTEN
GEVONDEN
TIJDENS
MINI-BIOBLITZ
OP EWIJKSE
PLAAT: ARK'S 1STE
PROJECT IN 1989**

Wildernis in eigen land

**1ste boek ARK-ecoloog
en illustrator Jeroen
Helmer gelanceerd in
Nederland en België**

NOORDZEE

NIEUWE ONTDEKKING

**DOOR ARK
UITGEZETTE OESTERS
PLANTEN ZICH NA
1 JAAR AL VOORT!**

46 beleidsmakers, beslissers & jonge rewilders gingen mee op snorkeltocht

32 zeelessen langs de Brouwersdam, Noordwijk en bij Hoek van Holland

**51 oesterkorven met
jonge oesters uitgezet
om nieuwe riffen te
kickstarten**

Wereldprimeur. Innovatief 'remote setting'-experiment slaagt en maakt grootschalige rifherstel met inheemse oester mogelijk.

AN DE WILDE NATUUR N VAN 2024

NIEUW NATUURAREAAL

93,1

hectare verworven
voor rewilding

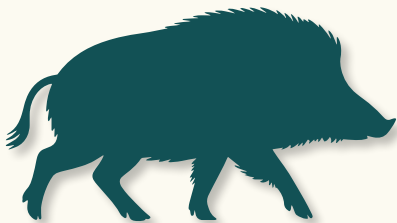
24,7

hectare overgedragen aan
nieuwe beheerders na rewilding

388

hectare eigen grond in transitie
naar nieuwe en wildere natuur

OPSCHALING REWILDING IN NEDERLAND

**TOEKOMSTSCENARIO'S
OPGESTELD VOOR WILDE
ZWIJNEN IN DE PROVINCIE
NOORD-BRABANT**

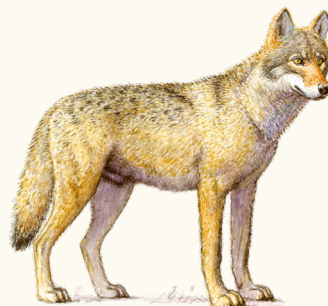
2029 studenten maakten kennis
met rewilding tijdens gastlessen
en excursies van ARK

**16 activiteiten voor
Jonge Rewilders: onthek-
ken, oesters uitzetten en
lezingen over zoet-, brak-
& zoutwaternatuur**

750

leden sloten zich aan bij het
Jonge Rewilders Netwerk

**12 JONGE REWILDERS
AAN DE SLAG IN DE
REWILDERSWERKPLAATS
VAN HET GROENE WOUD**

ARK gaf 22 lezingen over
de wolf door het hele land

**50 rewildinginitiatieven
+ ARK = 1 netwerk voor
meer wilde natuur**

**120 BRITSE ECOLOGEN
GINGEN MET ONS OP
REWILDINGTOUR DOOR
NEDERLAND**

**3 REWILDINGS-
GEBIEDEN UIT
NETWERK VAN START**

HET GROENE WOUD

**74,3 HECTARE NIEUWE
NATUUR TOEGEVOEGD AAN
DE LEEMBOSSEN VAN HET
GROENE WOUD**

135.000^{ste} boom
geplant voor natuurherstel

**7 VELDLESSEN IN DE
GEELDERS**

**Rewilding van start
op 10,3 hectare van
particulieren**

KEMPEN~BROEK

**60 TAUROSSEN KREGEN
EEN NIEUWE VANGKRAAL**

Nieuw partnerschap
voor veldlessen
in het Kempen~Broek

**DOOD DOET
LEVEN**

Bunzings komen af op dode
dieren die zijn neergelegd in
de moerasbossen

**Honderden boom-
kikkers gaven dit voor-
jaar een kwaakconcert
in het natuurlijk
begraasde deel van
het Kempen~Broek**

RIJN-MAASMONDING

**20 VELDLESSEN
OP HET EILAND VAN
BRIENENOORD EN
LANGS HET HARINGVLIEET**

**4 PROEVEN MET
HERGEBRUIK VAN
OUD BAGGERSLIB
VOOR NIEUWE
GETIJDENATUUR**

3 nieuwe getijdenparken in
ontwikkeling: Feijenoord, Wantij
en Landtong Rozenburg

8 deelnemers bij schrijfworkshop
'Rotterdam: water en natuur in
de toekomst'

DRIELANDENPARK

20 JAAR ONDERZOEK LAAT ZIEN: REWILDING WERKT VOOR WILDE KAT

70 internationale bezoekers op wilde-kat-symposium

48 schoolklassen op veldles in Maasdal en Geuldal

RUIM 2000 DEELNEMERS AAN DE NATUURKRACHT-MAAND OVER HET VERSTERKEN VAN DE WATER-BERGINGS-CAPACITEIT VAN HET GEUL- EN GULPDAL

22 hectare hellinggrasland in Noordal en Gulpdal aangekocht voor rewilding

BOS- EN STRUWEEL OP 125 HECTARE HELLINGGRASLAND

GELDERSE POORT

6 OOIEVAARSNESTEN IN EERSTE SPONTANE KOLONIE IN DE OOIJSE GRAAF

250 JONGE STEUREN UITGEZET

PROEF VOOR HERINTRODUCTIE BATAAFSE STROOMMOSSSEL VAN START

3300 soorten geteld in Millingerwaard

16 veldlessen + 1 expositie over onderwaternatuur voor en door basisscholieren

VELUWE

STAATSBOSBEHEER NEEMT BEHEER WISENTKUDDE RADIO KOOTWIJK OVER VAN ARK

KENNISDAG BEGRAZING OP DE VELUWE MET 80+ DEELNEMERS

Wolvencommissie omarmt ARK-initiatief 'Team Vee-bescherming' om veehouders te helpen samenleven met wolf

3 VELDLESSEN BIJ REIJERS-CAMP

12 partners van Rewilding de Veluwe mee op inspiratiereis naar Knepp en New Forest, rewildingsvoorbeelden in de UK

REWILDING IS

**Vertrouwen op de
herstelkracht van de natuur**

**Ruimte en tijd geven aan
natuurlijke processen**

**Minder beheren, meer
spontane ontwikkeling**

**Samengaan van mens
en al het leven**

**Perspectief, en hoop
voor een betere wereld**